

6. Exkurz: „O Boží podstatě“

Úvod

Andrew White: Wild Eagle

<https://www.youtube.com/watch?v=f8BSQiviTes>

Otázky:

Co jsou tvoje 3 nejdůležitější hodnoty a proč?

Jak si představuješ Boha?

Smyslem diskuze je uvést posluchače do tématu.

Úvodní předpoklady

Jelikož dalším blahoslavenstvím bude „Blahoslavení milosrdní“, které bude na lidské straně vyjadřovat stejný postoj jako na straně Boží, považuji za nutné se zmínit o tom, v čem se domnívám, že spočívá Boží podstata.

Jsou možné pouze dvě základní teorie výkladu světa, neexistuje-li slavná „teorie všeho“ Stephena Hawkinga (a ta zatím neexistuje), teorie materialistická a idealistická.

Podle materialistické teorie je hmota věčná, z hmoty se vyvinul život, až k člověku, a člověk „si vymyslel“ Boha. Důsledkem této teorie je skutečnost, že všechny duševní a duchovní pochody jsou nutně redukovány na pouhé chemicko-biologické procesy.

Podle idealistické teorie je věčná idea (Bůh), od ní vznikla (byla stvořena) hmota a následně život. Důsledkem této teorie je skutečnost, že všechny duševní a duchovní pochody souvisí s Bohem a se vztahem člověka s ním, protože člověk od Boha pochází. Odpověď na otázku kdo je Bůh a kdo je člověk nelze hledat odděleně.

Přiklonit se k jedné či druhé variantě je nedokazatelným postulátem. Jak osobní zkušenost, tak obecná realita svědčí o tom, že postulovat existenci Boží je správné. Ovšem, z toho plyne otázka: Kdo (či Co) je Bůh?

1 Kdo (či Co) je Bůh?

Je přirozené, řeknu-li, že „mám svoje tělo“; naopak, říci „jsem svoje tělo“ je člověku nepřirozené. Otázkou je, kdo je ten, který má tělo (nebo který v těle žije) a k čemu tělo slouží. Kdo jsem já souvisí s tím, kdo je Bůh, od něhož pocházím (jak řekl Einstein: „V posledku je důležité jen to, zda jsme spojeni s něčím nekonečným nebo ne.“).

Jsem ve svém těle, které mám mj. proto, abych mohl komunikovat s druhým. Chci-li komunikovat, musím se s druhým vidět nebo slyšet. Jak mohu ale komunikovat s někým, kdo nemá žádné tělo? Jak si představit Boha? Řekneme-li, že Bůh je duch, představujeme si něco ohraničeného, fyzického, stejně jako když řekneme, že Bůh je nekonečný a věčný, poměřujeme ho časem a prostorem. Bůh je ale něco jako čtvrtý rozměr. Nemůžeme o něm nic říct, nemůžeme si ho nijak představit, a i kdyby ano, neměli bychom slovník, kterým tuto představu komunikovat.

Jediná šance, jak se do kontaktu s Bohem dostat, je to, že on to sám chce, že „se nechá zakusit“, že se „zjeví“. Jsme-li v židovsko-křesťanském prostoru, pak je Bible knihou svědectví lidí o tom, jak se jim dal Bůh poznat, co o sobě chtěl sdělit.

Jedinou „oprávněnou“ představou o Bohu je tedy pak to, co on sám chtěl o sobě sdělit.

1.1 Ex 34,6

Podstatným místem Božího sebesdělení je epizoda na Sinaji, kde Mojžíš chce spatřit Hospodinovu tvář. Je mu však dovoleno Hospodina spatřit pouze zezadu, když prochází kolem, jinak by totiž zemřel. (NB: jedná se o „biblické“, nikoli reálné příběhy). Když Hospodin prochází, volá na Mojžíše: „Hospodin, Hospodin! Bůh plný slitování a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný a věrný“ (*Adonaj, Adonaj, El rachum we chanun, erek appajim we rav chesed we emet.*).

Jedná se o větu, která ve SZ zazní víceméně v této podobě 10x (např. Ž 86,15; 103,8, její jednotlivé části ovšem mnohokrát (např. Ž 111,4; 112,1; 116,5).

Slovo „rachum“ (plný slitování) má stejný kořen jako „rechem“ (děloha). Slitování, shovívavost či milosrdenství jsou něčím, co dává život. Jednotlivá slova jsou vlastně synonyma, která vždy novým a bohatým způsobem poukazují na Boží podstatu. Společným rysem všech těchto charakteristik je „velkorysost“, dalšími synonymy „agape“ (sloužící, dávající se láska) nebo „život“ sám (život je totiž něčím, co se jako dar dostane a co se z podstaty dává). Dalo by se říci, že Bůh je Dávání Zadarmo. Toto dávání je životem samotným a život budí.

1.2 Ex 3,14-15

Je otázkou, co znamená Boží jméno „JSEM, KTERÝ JSEM“. Hebrejské „ehje ašer ehje“ je možno přeložit i jako futurum, např. „jsem, který budu“; vzhledem k tomu, že Boží jméno obsahuje i jména patriarchů („Bůh Abrahámův, Izákův a Jákobův, to je navěky mé jméno, jím si mne budou připomínat“, v.15), můžeme říci, že Bůh není jen „bytím samým o sobě“, bytím neosobním či bytím sebe sama, nýbrž „BYTÍM PRO“, jakoby říkal: „jsi-li ty, jsem i já, jsem-li já, jsi i ty, my oba jsme jeden pro druhého“. Jméno JHWH (židé je nevyslovují, nýbrž říkají „Adonaj“, náš Pán, slovanské národy „Hospodin“), jehož kořenem je zřejmě sloveso „hajah“ (být), je zřejmě jmenným vyjádřením onoho popisného JSEM, KTERÝ JSEM.

Ve spojitosti s Ex 34,6 je i zde zřejmé, že Bůh je Dávání.

1.3 Ex 20,1-17

Stejně důležité jako „Desatero“ samotné (20,3-17) je jeho preambule, 20,1-2. Jednak se zde neříká nic o „příkázáních“ (EP), nýbrž o „slovech“; poté, než jsou slova vyslovena, se Bůh představí: kdo je (já jsem Hospodin, tvůj Bůh, se všemi dosud řečenými konotacemi) a co udělal (já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví); chci tedy, abys byl mým partnerem, který musí být svobodný! „Desatero“ je cestou ke svobodě, nabídnuté tím, který je „Bohem žárlivě milujícím“. Z toho důvodu je důležitý zákaz zobrazování Boha, protože jakýkoli obraz je modla (i mentální, proto se Jméno nevyslovuje). Jediným oprávněným obrazem o Bohu je ten, který vyplývá z biblických textů (které si ukazujeme). Židé mnohokrát propadli pokušení se proti tomuto přikázání provinít, převzít modly okolních národů, a skončili tím, že modlám obětovali své děti (Jr 7,31; 19,5-7; Ez 16,21; 20,31; 23,39; Ž 106,37-38).

Jedině obraz Boha, který je Velkorysost či Milosrdenství, povede člověka ke svobodě, otevřenosti a velkorysosti, všechny jiné jej povedou do otroctví, uzavřenosti, malomyslnosti a malichernosti (jednou z model, která toto činí, je obraz Boha jako toho, který je „spravedlivý“; v tom případě jsme vytrhli z kontextu určitou Boží charakteristiku a naplnili ji svým pojetím spravedlnosti).

2 Kdo je člověk?

Je důležité vědět, že jaký bude náš obraz Boha, takový bude obraz člověka.

Wolf Lost in the Poem – Nepřipoutaný

<https://www.youtube.com/watch?v=mz-GwQShNS4>

2.1 Gn 2,7

„I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.“ (Wajjizer Adonaj Elohim et ha-adam, afar min-haadamah, wajjippach bappaw nišmat chajjim, wajihi haadam lenefesh chajjah.). Člověk je podle biblického chápání „trojrozměrný“, je zároveň cele „tělem“ (vzhledem k stvořenosti), cele duším (vzhledem k ostatním lidem), cele duchem (vzhledem k Bohu). Je prach, oživený duchem Hospodina, je tedy kombinací křehkosti, pomíjivosti a nekonečna. Podobně o člověku hovoří např. Ž 104 nebo Kaz 12.

I člověk nachází svou seberealizaci v dávání, protože je k Božímu obrazu, má v sobě „kus“ Boha. Bůh však je láskou, který milovala první. Aby člověk mohl milovat, musí se cítit milován.

Jediným úkolem duchovního života je se tomu opravdu otevřít, žít z toho (ne si to jen myslet nebo o tom „vědět“).

Závěr

Považuji za nutné těchto pár poznámek představit před pojednání o blahoslavenství milosrdných, neboť v tomto blahoslavenství se Boží jednání výslovně shoduje s lidským.